

УДК 338.47:656

**ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ МОРСЬКОГО ПОРТУ**

Новікова Крістіна Володимирівна, аспірант, Державний університет інфраструктури та технологій, м. Київ, e-mail: kristi10071984@gmail.com, тел.: +380506750668

Novikova Kristina, Graduate, State University of Infrastructure and Technology, e-mail: kristi10071984@gmail.com, tel: +380506750668

K. Novikova. Economic mechanism for ensuring the competitiveness of the seaport.

The article is devoted to the coverage of the economic mechanism of ensuring the competitiveness of the seaport as one of the priority state tasks. In this connection, the necessity to define and specify the essence, as well as the main measures to increase the competitiveness of enterprises in modern conditions of management, has been proved. The approaches to the definition of economic definitions "competitiveness" and "competitive advantage" are presented. From this, the meaning of the concept of "competitiveness" should be understood by comparing the performance of all market participants, which are precisely defined in time. The subject of in-depth study is the definition of the main components of the economic mechanism of ensuring the competitiveness of the seaport, which will enhance its competitiveness. Based on the study of different points of view of domestic and foreign scientists on the category of economic mechanism, in order to increase the economic effect of competitiveness, the author proposes an economic mechanism that takes into account the specifics of the seaport and modern port competitiveness tools. The proposed economic mechanism of ensuring the competitiveness of the seaport is a set of actions aimed at achieving the primary goals by creating favorable conditions for rational and efficient use of available resources. The author grouped and systematized approaches to ensuring the competitiveness of the seaport, the components of the organizational and economic mechanism for ensuring the competitiveness of the seaport. The mechanism of increasing the competitiveness of the seaport has been highlighted, which allowed to form a system for monitoring and managing the competitiveness of the seaport and to reflect the manifestation of the synergistic effect in transport infrastructure, in the national economy and in the social sphere.

Новікова К. В. Економічний механізм забезпечення конкурентоспроможності морського порту.

Стаття присвячена висвітленню економічного механізму забезпечення конкурентоспроможності морського порту, як однієї з пріоритетних державних задач. У зв'язку з цим, доведено необхідність визначення та конкретизації сутності, а також основних заходів щодо підвищення конкурентоспроможності підприємств в сучасних умовах господарювання. Представлено підходи до визначення економічних дефініцій «конкурентоспроможність» та «конкурентна перевага». Від так, зміст поняття «конкурентоспроможність» слід розуміти через порівняння результатів діяльності всіх учасників ринку, які точно визначені в часі. Предметом глибокого вивчення становить визначення основних складових економічного механізму забезпечення конкурентоспроможності морського порту, що сприятиме підвищенню його конкурентоздатності. На основі вивчення різних точок зору вітчизняних та зарубіжних вчених щодо категорії економічний механізм, з метою збільшення економічного ефекту конкурентоспроможності, автором пропонується економічний механізм, який враховує специфіку діяльності морського порту та сучасні інструменти забезпечення конкурентоспроможності порту. Запропонований економічний механізм забезпечення конкурентоспроможності морського порту являє собою комплекс дій, які направлені на досягнення першочергових цілей за рахунок створення сприятливих умов для раціонального та ефективного використання наявних ресурсів. Автором згруповано та систематизовано підходи до забезпечення конкурентоспроможності морського порту, складові організаційно-економічного механізму забезпечення конкурентоспроможності морського порту. Висвітлено механізм підвищення конкурентоспроможності морського порту, який дозволив сформувати систему моніторингу та управління конкурентоспроможністю морського порту та відобразити прояв синергетичного ефекту в транспортній інфраструктурі, в економіці країни та в соціальній сфері.

Новікова К. В. Экономический механизм обеспечения конкурентоспособности морского порта.

Статья посвящена освещению экономического механизма обеспечения конкурентоспособности морского порта, как одной из приоритетных государственных задач. В связи с этим, доказана необходимость определения и конкретизации сущности, а также основных мероприятий по повышению конкурентоспособности предприятий в современных условиях хозяйствования. Представлены подходы к определению экономических дефиниций «конкурентоспособность» и «конкурентное преимущество». От

так, содержание понятия «конкурентоспособность» следует понимать через сравнение результатов деятельности всех участников рынка, которые точно определены во времени. Предметом глубокого изучения составляет определение основных составляющих экономического механизма обеспечения конкурентоспособности морского порта, будет способствовать повышению его конкурентоспособности. На основе изучения различных точек зрения отечественных и зарубежных ученых по категории экономической механизм, с целью увеличения экономического эффекта конкурентоспособности, автором предлагается экономический механизм, учитывающий специфику деятельности морского порта и современные инструменты обеспечения конкурентоспособности порта. Предложенный экономический механизм обеспечения конкурентоспособности морского порта представляет собой комплекс действий, направленных на достижение первоочередных целей за счет создания благоприятных условий для рационального и эффективного использования имеющихся ресурсов. Автором сгруппированы и систематизированы подходы к обеспечению конкурентоспособности морского порта, составляющие организационно-экономического механизма обеспечения конкурентоспособности морского порта. Освещены механизм повышения конкурентоспособности морского порта, который позволил сформировать систему мониторинга и управления конкурентоспособностью морского порта и отразить проявление синергетического эффекта в транспортной инфраструктуре, в экономике страны и в социальной сфере.

Постановка проблеми. Однією з важливих складових транспортної та виробничої інфраструктури країни є морські порти, які найчастіше знаходяться на різних напрямках міжнародних транспортних коридорів. Міжнародна конкурентоспроможність транспортного комплексу держави напряму залежить від різних факторів, серед яких рівень технічного та технологічного оснащення, розвиток транспортної інфраструктури, а також відповідність системи управління міжнародними стандартами. Необхідно відзначити, що підвищення конкурентоспроможності морського порту досягається завдяки покращенню відповідних показників, які характеризують торговельні відносини конкурентоспроможного учасника ринку у минулому та поточному періоді часу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науковим підґрунтям досліджень науковців за визначеною проблемою є численні праці вітчизняних та зарубіжних вчених. Певний внесок у розвиток визначення економічної сутності дефініції конкурентоспроможності та конкурентних переваг здійснили такі вчені, як Д.Рікардо, М. Портер, К. Макконелл, С. Брю, А. Градов, Г. Азоев, Р. Фатхутдінов та ін.

Метою статті є визначення сутності поняття «економічний механізм» та його обґрунтування, з точки зору забезпечення конкурентоспроможності морського порту.

Виклад основного матеріалу. Судноплавство відноситься до однієї з найбільш лібералізованих і глобальних галузей. Послуги з перевезення, реєстрації суден, інспектування та страхування, а також трудові ресурси продаються на глобальній основі. Конкурентоспроможність морських портів та судноплавних компаній залежить від множини взаємопов'язаних чинників макро- і мікроекономічного середовища (сила конкуренції, ринкова інфраструктура, менеджмент підприємств тощо), відсутність гармонійного впливу на які в системі державного регулювання унеможлиблює отримання ефекту синергії [1]. Конкурентоспроможність морського порту – це властивість порту як суб'єкта ринку портових послуг, яка характеризує ступінь відповідності ринкового потенціалу порту вимогам і запитам користувачів портових послуг, визначає ринкові позиції порту, перешкоджає перерозподілу ринку на користь конкурентів, тобто віддзеркалює міру відповідності організаційно-технічних, технологічних, економічних та інших характеристик продукції вимогам багаточисельної клієнтури, визначає частку ринку, що належить даному суб'єкту і перешкоджає перерозподілу відповідного ринку на користь інших транспортних підприємств [1].

Так, багатогранність сучасної конкуренції зумовлює різноманіття авторських позицій у питанні визначення сутності конкурентоспроможності підприємства. Необхідно відмітити, що відсутній єдиний підхід до характеристики конкурентоспроможності як у зарубіжній, так і у вітчизняній практиці. Р.Е.Мансуров розглядає конкурентоспроможність підприємства, яка визначає величину та ефективність використання всіх ресурсів підприємства; є динамічним показником, зміни

якого залежать як від зовнішніх, так і від внутрішніх чинників; є показником відносним; є властивістю об'єкта, який характеризується ступенем задоволення ним конкретної потреби порівняно з аналогічними об'єктами, що представлені на ринку; є здатністю витримувати конкуренцію порівняно з аналогічними об'єктами на певному ринку; характеризує величину привабливості певного підприємства для інвестора; підлягає впливу соціального та екологічного середовища [2, с. 91].

Конкурентоспроможність виникає з ринкової позиції, що підприємство захищає сьогодні, і конкурентних переваг в майбутньому. Існують різні підходи до визначення економічного змісту переваги. Конкурентна перевага – це будь-який чинник, що дозволяє підприємству досягти чудових фінансових результатів. Одночасно М. Портер підкреслює, що конкурентна перевага має лише два джерела – низькі витрати та диференційований продукт [3]. Вважається, що конкурентна перевага – це чинник успіху та основна компетентність підприємства, які дають йому зверхність порівняно з ринковими конкурентами [4]. Існує також думка, що конкурентна перевага – це будь-яка ексклюзивна корисність, якою володіє підприємство та яка дає йому зверхність стосовно конкурентів [5].

Питанню класифікації конкурентних переваг, приділяється достатня увага як у зарубіжній, так і у вітчизняній літературі, що викликано переважно практичним цілями, а не теоретичними прагненнями. Зокрема, найбільш повна класифікація запропонована у [6, 7, 8].

Проте наявність окремих конкурентних переваг не означає автономії переваг і не забезпечує підприємству перемоги в конкурентній боротьбі. Постійні зміни в зоні діяльності підприємства перетворюють його сильні сторони в слабкі, а досягнуті успіхи на ринку за відсутності постійної та цілеспрямованої роботи через певний проміжок часу будуть перевершені відповідними діями конкурентів. Від так, одна із першочергових задач будь-якого підприємства полягає у формуванні економічного механізму забезпечення його конкурентоспроможності.

Розглядаючи поняття економічного механізму конкурентоспроможності, необхідно, перш за все, визначитися, що ж розуміється взагалі під економічним механізмом. Так, в умовах планової економіки економічний механізм трактувався як складова частина господарського механізму. Він визначався як сукупність підсистем (складових частин), що забезпечують його функціонування. Л.Н. Павлова відзначає, що в цей період досліджувалася категорія економічного механізму, до складу якої включили наступні елементи: планування і прогнозування, організацію суспільного виробництва, економічне стимулювання, ціноутворення, фінансово-кредитний механізм [9].

Чіткішу схему функціонування економічного механізму пропонує В.П. Москаленко [10]. Він бачить її у складі цільових, функціональних підсистем і підсистем забезпечення. До складу функціональних підсистем він включає планування, оцінку результатів і стимулювання. Така функція як оцінка результатів по своєму призначенню відноситься до забезпечуючих підсистем. В той же час, в його пропозиціях відсутні такі функції, що відображають економічні методи управління, як прогнозування, регулювання, система оплати праці, ціноутворення, аналіз і облік. Відсутні системи правового і інформаційного забезпечення. Також в даній схемі побудови економічного механізму відсутні економічні важелі, які, на думку Б.А. Райзберга представляють невід'ємну частину господарського механізму і використовуються як інструментарій дії на економічні процеси на рівні підприємства [11]. Як такі важелі можна назвати ціни, тарифи, процентні ставки, економічне стимулювання, пільги, санкції.

Якнайповніше визначення економічного механізму, на нашу думку, дане в роботі В.П. Москаленка [9]. Економічний механізм підприємства, на думку автора, це одна зі складових його господарського механізму. Він є сукупністю економічних способів, форм, інструментів, важелів дії на економічні відносини і процеси, що відбуваються на підприємстві. Структуру економічного механізму пропонується будувати у вигляді

функціонально-цільової схеми взаємодії функціональних підсистем, підсистем забезпечення і економічних важелів, комплекс яких направлений на забезпечення досягнення цілей підприємства.

За результатами проведеного дослідження сформовано економічний механізм забезпечення конкурентоспроможності морського порту (рис.1). Даний механізм поєднує сукупність методологічних підходів, принципів, форм, методів та інструментів формування конкурентних переваг морських портів та визначає можливості реалізації моніторингу та управління конкурентоспроможністю підприємств портового господарства.

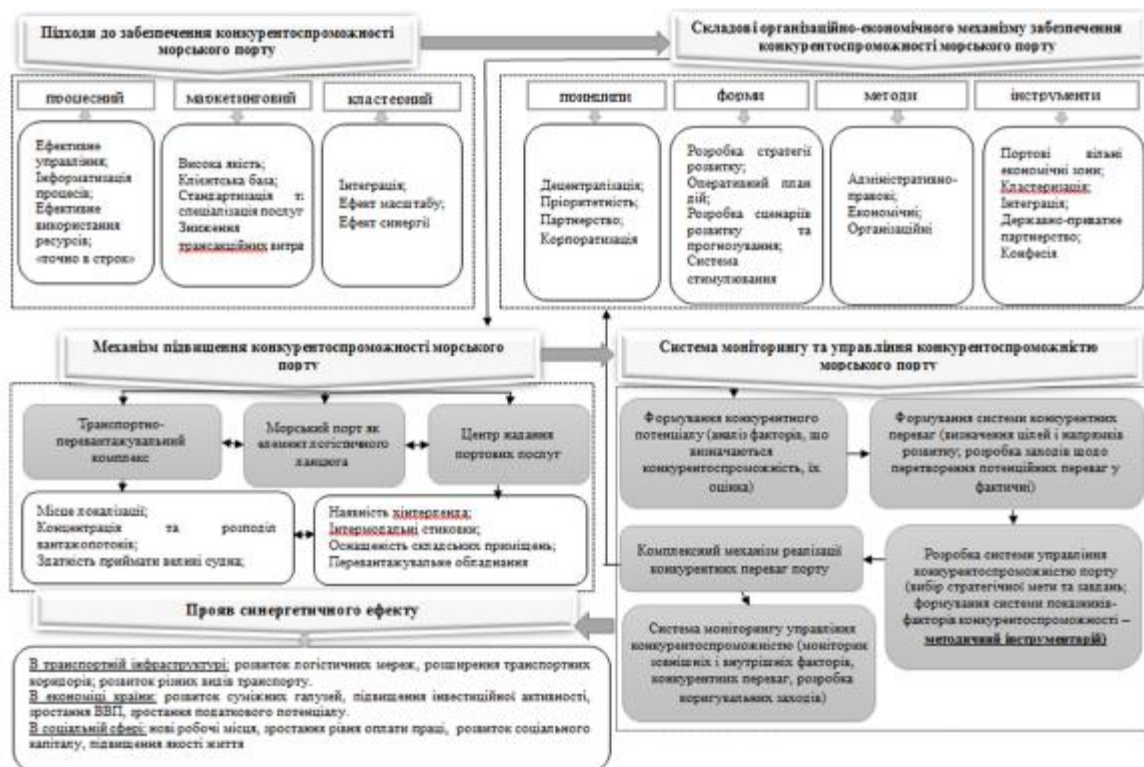

Рис. 1. Економічний механізм забезпечення конкурентоспроможності морського порту

Практичне використання даного механізму дозволить оцінювати зміни конкурентних переваг морських портів в контексті впливу різних факторів зовнішнього та внутрішнього середовища та вчасно реагувати на ці зміни. В таких умовах необхідно формувати ефективну державну систему забезпечення конкурентоспроможності національної транспортної галузі.

Висновки. Підводячи підсумок, необхідно зазначити важливість розвитку морського транспортного господарства України, яке займає гідне місце в міжнародному морському просторі. Останнім часом, увага приділяється удосконаленню, реконструкції, а також технічному переоснащенню навантажувальних потужностей вітчизняних морських портів. Дана позитивна тенденція сприяє залученню морських портів держави в систему міжнародних транспортних коридорів.

За умови модернізації транзитної транспортної інфраструктури України, можна розраховувати на збільшення обсягів перевезень транзитних вантажів за допомогою морського транспорту. З огляду на це, різко зростає значимість вітчизняних морських портів, з точки зору важливої ланки національної транзитно-транспортної інфраструктури.

Список використаних джерел:

1. Меркт Е.В. Конкурентоспособность порта: экономические аспекты стратегии развития // Е.В.Меркт. – Одесса: ОГМУ, 2001. – 31 с.

2. Мансуров Р. Е. Об экономической сущности понятий «конкурентоспособность предприятия» и «управление конкурентоспособностью предприятия» // *Маркетинг*. – 2006. – № 2 (25). – С. 91–94.
3. Портер М. Стратегія конкуренції. Методика аналізу галузей і діяльності конкурентів / М. Портер. Пер з англ. - К.: Основи, 1998. - 262 с.
4. Дж. О'Шонесси. Конкурентный маркетинг: стратегический подход / Дж. О'Шонесси. Пер. с англ. под ред. Д.О. Ямпольской. – СПб.: Питер, 2001. – 864 с.
5. Фатхутдинов Р.А. Конкурентоспособность организации в условиях кризиса: экономика, маркетинг, менеджмент Р.А. Фатхутдинов. – М.: Маркетинг, 2002. – 892 с.
6. Азоев Г. Л. Конкурентные преимущества фирмы / Г. Л. Азоев, А. П. Челенков. – М.: Новости, 2000. – 256 с.
7. Войчак А. В. Конкурентні переваги підприємства: сутність і класифікація / А. В. Войчак, Р. В. Камишніков // *Маркетинг в Україні*. – 2005. – № 2 (30). – С. 50–53.
8. Якименко Н. В. Конкурентні переваги підприємств торгівлі / Н. В. Якименко, В. Федорова // *Вісник економіки транспорту і промисловості*. – 2014. – № 47. – С. 116–121.
9. Павлова Л.Н. Финансы предприятия: учебник для вузов / Павлова Л.Н. -М.: Финансы, ЮНИТИ, 1998. – 639 с.
10. Москаленко В.П. Финансово-экономический механизм промышленного предприятия: научно-методическое издание / Москаленко В.П., Шипунова О.В. –Сумы: Довкілля, 2003. – 176 с.

References:

1. Merkt E.V. (2001), "Competitiveness of the Port: Economic Aspects of the Development Strategy", ["Konkurentosposobnost' porta: jekonomicheskie aspekty strategii razvitiya"], *EVMerkt*, Odessa, OGMU, 31 p.
2. Mansurov R. Ye. (2006), "On the economic essence of the concepts of "enterprise competitiveness" and "enterprise competitiveness management", ["Ob jekonomicheskoy sushhnosti ponjatij «konkurentosposobnost' predpriyatija» i «upravlenie konkurentosposobnost'ju predpriyatija"], *Marketing*, No. 2 (25), pp. 91-94.
3. Porter M. (1998), "Competition Strategy. Methods of analysis of industries and activities of competitors", ["Strategija konkurencii. Metodika analizu galuzej i dijalnosti konkurentiv"], M. Porter, trans. of English, K., Fundamentals, 262 p.
4. J. O'Shaughnessy (2001), "Competitive marketing: a strategic approach", ["Konkurentnyj marketing: strategicheskij podhod"], J. O'Shaughnessy, trans. of English, Ed. Before, Yampolskaya, St. Petersburg, Peter, 864 p.
5. Fatkhutdinov R.A. (2002), "Competitiveness of an organization in a crisis: economics, marketing, management", ["Konkurentosposobnost' organizacii v uslovijah krizisa: jekonomika, marketing, menedzhment"], R.A. Fatkhutdinov, Moscow, Marketing, 892 p.
6. Azoev G.L. (2000), "Competitive Advantages of the Firm", ["Konkurentnye preimushhestva firmy"], G.L. Azoev, A.P. Chelenkov, Moscow, News, 256 p.
7. Voicach A.V. (2005), "Competitive advantages of the enterprise: essence and classification", ["Konkurentni perevagipidpriemstva"], A.V. Voichak, R.V. Kamishnikov, *Marketing in Ukraine*, No. 2 (30), pp. 50-53.
8. Yakimenko N.V. (2014), "Competitive advantages of trade enterprises", ["Konkurentni perevagi pidpriemstv torgovli"], N.V. Yakimenko, V. Fedorov, *Bulletin of the Economy of Transport and Industry*, No. 47, pp. 116-121.
9. Pavlova L.N. (1998), "Finances of the enterprise: textbook for high schools", ["Finansy predpriyatija: uchebnik dlja vuzov"], Pavlova L.N. M., Finance, UNITY, 639 p.
10. Moskalenko V.P. (2003), "The financial and economic mechanism of an industrial enterprise: a scientific and methodical publication", ["Finansovo-jekonomicheskij mehanizm promyshlennogo predpriyatija: nauchno-metodicheskoe izdanie"], Moskalenko V.P., Shipunova O.V., Sums, Dovkillja, 176 p.

Ключові слова: морський порт; конкуренція; конкурентоспроможність; конкурентні переваги; економічний механізм.

Ключевые слова: морской порт; конкуренция; конкурентоспособность; конкурентные преимущества; экономический механизм.

Keywords: sea port; competition; competitiveness; competitive advantages; economic mechanism.